

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Carlos Urriolabeitia Gorroño

*Muxika,
Bizkaia
(1931-2017)*

Aurkibidea

Biografia

1931ko abenduaren 15ean jaio zen Ibarruriko (gaur egun Muxika) Unda auzoko Etxetxiki baserrian eta bertan bizi da ordudanik. Ama bertakoa zuen eta aita Mauma auzoko Olakoa. Bi anaia dira; bera zaharrena. Umetan Ibarruriko eskolara joan zen eta tarte batean osabagaz artzain beharretan ibili zen Mauman. Beti aritu izan da baserriko lanetan edo artzain legez: soldaduskan ere, horrelako zereginetan aritu zen; hamar urtez Ameriketako Idahon ere egon zen. Arbaiztegiko Matxineko Carmen Iriondogaz ezkondu ostean bi seme-alaba izan zituzten.

Zintak

MUX-011

- **Proiektua:** Muxikako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-01-14
- **Iraupena:** 148 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

Pasarteak

1. Idahora artzain lanera

- **Erref:** MUX-011/003
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:03:42. **Bukatu:** 00:04:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Diaspora » Disporara bidaia » Diasporara joateko arrazoiak

Laburpena:

<p>Ezkondu ostean, bi umeak, andrea eta aita etxean utzi eta AEBra, Idahora, joan zen beharrera, artzain legez. Osabak zituen bertan eta, dirua irabazteko aukera zegoenez, hiru bidaia egin zituen AEBra. 10 urte inguru egin zituen guztira. </p>

2. Ibarrurin medikurik ez

- **Erref:** MUX-011/005
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:04:43. **Bukatu:** 00:05:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikiak eta sasimedikuak

Laburpena:

<p>Ibarrurin ez zuten medikurik eta Muxikara joan behar izaten zuten. Medikua abisatzea ere ez zen erraza.</p>

3. Lehengo etxea eta bizimodua

- **Erref:** MUX-011/006
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:05:58. **Bukatu:** 00:07:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

<p>Bere jaiotetxea asko aldatu da; lehen zelakoa zen azaltzen du. Urioletan dena bustitzen ei zen, goitik beherako bidean lehen etxea da-eta. Jatekoa galdaian prestatzen zuten. Ibarruriko eskolara egunean bi bidaia egiten zituzten oinez eskolara joateko.</p>

4. Ibarruriko maisu-maistrak

- **Erref:** MUX-011/007
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:07:09. **Bukatu:** 00:08:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Ibarruriko eskolan mutilek maisua zuten eta neskek maistra. Herriko etxean bizi ziren maisu-maistrak. Don Luziano erdalduna zen eta urte askoan egon zen herrian.</p>

5. Ameriketako euskaldunekin gustura

- **Erref:** MUX-011/008
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:08:15. **Bukatu:** 00:09:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Ohiturak eta bizimodua diasporan » Familia eta harremanak diasporan
- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoen diasporan
- Diaspora » Ohiturak eta bizimodua diasporan » Hizkuntzak diasporan

Laburpena:

Carlosek 10 urte egin zituen Idahon. Bertan ikasitako ingeles apurra nahikoa zen harremanetarako. Amerikarrak euskaldunak laguntzeko prest zeuden beti. Medikutara edo garrantzizko zerbaitetarako bertakoek laguntzen zieten.

6. Eskola garaian artzain

- **Erref:** MUX-011/012
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:10:45. **Bukatu:** 00:11:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

Eskola garaian, Mauma auzoan egoten zen artzain lanetan luzaroan aitona-amonen etxean. Lehen Jaunartzea egiteko ez zuten aparteko prestakuntzarik egiten.

7. Gerran etxea utzi eta botikina jarri zuten bertan

- **Erref:** MUX-011/013
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:11:28. **Bukatu:** 00:14:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Gerra Zibilean, botikina egon zen beraien etxean. Auzoko etxe batean satsagaz (simaurra) egindako babeslekua zegoen. Gerra zetorrela-eta, auzotik alde egiteko agindua jaso zuten; alboko babesleku horretara joan ziren orduan. Bitarte horretan, beraien etxea botikin bezala erabili zuten. Ingurua nahiko apurtuta utzi zutela dio. Eskolak ere bertan behera gelditu ziren.

8. Motosierra aurrerapen handia izan zen

- **Erref:** MUX-011/016
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:19:47. **Bukatu:** 00:20:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Ikusi zuen lehen motosierra Gernikako Toñarena izan zen Mauma auzoan. Lehen dena egiten zuten eskuz eta apeak lepo gainean garraiatu. Lehen elur asko egiten zuen.

9. Ganadua oinez garraiatu behar

- **Erref:** MUX-011/017

- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:20:38. **Bukatu:** 00:22:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

<p>Ganadua beste nonbaitera eroan behar izanez gero, dena oinez egiten zuten. Askotan bezperan irten behar izaten zen.</p>

10. Txerri boda auzokoen artean

- **Erref:** MUX-011/018
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:22:00. **Bukatu:** 00:23:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:

<p>Ur bila iturrira joan behar izaten zuten eta etxerako bueltan fruta ekartzen zuten. Urte osoan zehar txerria hazten zuten: auzokoen artean hiltzen zuten txerria, zapatu bakoitzean etxe batean. Karta-jokoan, Kulipan, aritzen ziren.</p>

11. Ura iturrian, manantialean eta garbitokian

- **Erref:** MUX-011/020
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:24:17. **Bukatu:** 00:26:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

<p>Bi iturri zituzten inguruan: Antonisoloko eta Sakonan, Ibarra, dagoena. Handik edaten zuen ganaduak. Manantialak Arroeta du izena eta handik dator ur printzipala. Ortuak askotan ureztatzen zituzten bertako urarekin. Garbitokian (labaderoa) hartzen zuten lapikorako ura zein garbitasunetarako. Lehen ez zuten dutxarik eta ez zuten inolako aurrerapenik.</p>

12. Auzoko lehenengo txapak

- **Erref:** MUX-011/021
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:26:23. **Bukatu:** 00:27:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak

Laburpena:

<p>Etxean ez zuten inolako aurrerapenik: ez dutxarik, ez txaparik... Auzoan

lur-jabe handiak ziren batzuk eta igeltseroak ziren batzuk baino ez zuten izan horrelakorik hasiera batean.</p>

13. Gurdibideak eta belar-lanak

- **Erref:** MUX-011/022
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:27:46. **Bukatu:** 00:28:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak

Laburpena:

<p>Etxe aurrean euria egiten zuenean, baza asko pilatzen zen. Ota bota eta satsa egiteko aprobetxatzen zuten. Dena zen gurdibidea, ez zegoen besterik. Azpigarritarako iratan Goroñora joaten ziren kodainarekin. Belarra ere kodainagaz ebaki, sardagaz eragin, eskoberagaz batu eta behiekin sabaira ekartzen zuten.</p>

14. Gari-lanak auzolanean

- **Erref:** MUX-011/023
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:28:49. **Bukatu:** 00:30:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Gari ebaten bata bestearen etxeetara joaten ziren elkar laguntzera. Garia heltzerakoan, zerrekin ebaki, azpelak egin (txortak) eta eskutadak ilaratan banatzen zituzten. Beste batzuk lotzen aritzen ziren. Pilo handia egiten zenean, sikatzen uzten zuten eta ostean gari-jotea egin behar izaten zuten. Beste lan asko ere auzolanean egiten zituzten.</p>

15. Laietan

- **Erref:** MUX-011/024
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:30:07. **Bukatu:** 00:31:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

<p>Laietan bizpahiru urtez egin zuen Carlosek, gero goldea azaldu baitzen. Laia zelan erabiltzen zen azaltzen du pasarte honetan.</p>

16. Gari eta arto goldaketa

- **Erref:** MUX-011/025
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:31:18. **Bukatu:** 00:32:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak

Laburpena:

<p>Solo eta ortu guztiak landuta egoten ziren, artoa eta garia ziren nagusi. Lanketa eta erabilitako tresnak azaltzen ditu.</p>

17. Arto-lanak, errota eta labeak

- **Erref:** MUX-011/026
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:32:15. **Bukatu:** 00:35:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

<p>Artoa heltzen zenean, artoa trukuluetan ekartzen zuten etxera. Burua kendu eta trukutza behieri ematen zitzaien; artaburua labean berotuta garandu eta errotara eramaten zuten arto-irina egiteko. Irina azpiran gordetzen zuten eta bertan egiten zen ogirako oreka eta taloa. Ondo egindako taloa oso gozoa da esnetan. Errotan nahi bezala ehotzen zuten, finago edo lodiago. Etxe guztiek zuten labea, auzokoekin batera zein banaka. 12 bat ogi sartzen ziren labean.</p>

18. Errotak

- **Erref:** MUX-011/027
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:35:14. **Bukatu:** 00:37:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Unda auzotik Oxinbaltzako errotara joaten ziren; osterantzean, Maumako beste batera joaten ziren. Txarroa baserriko Juan Jose errota-pikatzaila zen, inguruetan oso ezaguna.</p>

19. Argindarra eta ura

- **Erref:** MUX-011/031
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:40:38. **Bukatu:** 00:42:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

<p>Hasieran ura auzokoek jarritako depositutik hartzen zuten. Argindarra Oka auzoko Ertzillatarren ur-saltotik hartzen zuten. Argia egiteko beste trikimailu batzuk ere izaten zituzten. Petrolioia eta karburua ere erabiltzen zuten,

karburuak argi asko egiten zuen eta petrolioa zikinagoa zen. Auzoko batzuei etxea deskuidu batean erre zitzaien.</p>

20. Ume askotako familiak

- **Erref:** MUX-011/032
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:42:16. **Bukatu:** 00:43:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

<p>Lehen etxe bakoitzean ume asko zeuden, auzoan bertan 11 umedun bi baserri zeuden. Horrenbeste ume izan arren, euren amak soloan ere aritzen ziren lanean bularra bertan emanaz.</p>

21. Unda auzoko baserri-izenak I

- **Erref:** MUX-011/034
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:44:14. **Bukatu:** 00:45:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

Laburpena:

<p>Unda auzoko goiko aldeko baserrien izenak: Jauregi "Jeuri", Barrenenego, Tantai, Etxetxiki...</p>

22. Undako Ageda, etxerik etxe jostun "sorgina"

- **Erref:** MUX-011/035
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:45:28. **Bukatu:** 00:46:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

<p>Beraien auzoko batek, Agedak, atzekoz aurrera egiten zuen korrika. Sorginduta zegoelako zurrumurrua zegoen. Oso andre ona zen. Josteko-makina lepoan hartu eta etxerik etxe joaten zen lanean.</p>

23. Unda auzoko baserri-izenak II

- **Erref:** MUX-011/036
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:46:28. **Bukatu:** 00:47:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

Laburpena:

<p>Unda auzoko goiko aldeko etxe batek Undagoitia du izena, beheko batek Undabeitia duen moduan. Behean Undabeitia bera, Aurtenetxe "Urtentxi" eta Erregene baserriak daude. Lejarzegi, Etxebarri (jausita) eta Tantai baserriak ere badaude.</p>

24. Domekero Undagoitiako etartean jokoan

- **Erref:** MUX-011/037
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:47:20. **Bukatu:** 00:48:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:

<p>Undako auzotarrak domeka arratsaldetan Undagoitia baserriko etartean batzen ziren Kulipan, karta-jokoan, aritzeko. Goizean mezara joaten ziren. Andre zein gizon batzen zen bertan. Astegunez ez zuten horretarako astirik izaten.</p>

25. Eusebia postari

- **Erref:** MUX-011/038
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:48:19. **Bukatu:** 00:49:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

<p>Beraien auzoko Errafael Ibarruriko postaria eta aguazila zen; Zugastietako tren-geltokitik ekartzen zituen gutunak. Beste lan batzuetan ere bazebilenez, haren arreba Eusebia aritzen zen banaketetan.</p>

26. Ogia egiten

- **Erref:** MUX-011/043
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:52:09. **Bukatu:** 00:55:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

<p>Astean behin, artoa igartzen zuten: horitzen hasten zenean burua kendu, eguzkitan jarri, trukutza behieri eman eta labean sartzen zuten. Txokorra garandu behar zen errotara eroateko. Ogia zelan egiten zuten azaltzen du pausuz pausu.</p>

27. Sagar motak

- **Erref:** MUX-011/045

- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:56:52. **Bukatu:** 00:57:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:

<p>Sagar mota asko izan dituzte: limoia, urtebetea, san juan sagarrak, urdin sagarrak... Sabaian zabaltzen zuten patata bezala.</p>

28. Sagardoa eta txakolina

- **Erref:** MUX-011/046
- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:57:53. **Bukatu:** 01:01:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

<p>Beraiek ez zuten sagardorik egiten, baina auzoko batzuek bai. Sagardo sagarra ez da gozoa jateko, baina bai edaritarako. Undabeitia baserrian nahi zuenak bertan sagardoa eta txakolina egiteko prentsa zuten. Mahatsa etxean jateko baino ez zuten beraiek. Prentsa zelakoa zen azaltzen du.</p>

29. Ibarruriko tabernak

- **Erref:** MUX-011/047
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 01:01:30. **Bukatu:** 01:03:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

<p>Ardau larregi edaten zuten lehen. Ibarruriko sakristauaren etxea, Etxeandin, erosten zuten ardoa. Etxezarran eta Pedrope egon zen etxean, Martzelinak ere taberna izan zuen. Belaustegiko eta Bikandiren tabernak geroagokoak dira.</p>

30. Ardoa garrafoian eta zahagian

- **Erref:** MUX-011/048
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 01:03:42. **Bukatu:** 01:04:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

<p>Ardoa garrafoian erosten zuten tabernan. Eskuleku bigaz zumitzagaz egindako tapa izaten zuen. Kanterak 16 litro zituen eta kantera erdik 8; lepo gainean edo astoan hartunda eroaten zuten etxeraino. Ardoa zahagietan izaten zuten gordeta tabernan. Txakille baserrian ere taberna zegoen, Zugastieta auzoan ere hainbat taberna egon ziren.</p>

31. Muniketako taberna eta erromeria

- **Erref:** MUX-011/051
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 01:07:28. **Bukatu:** 01:10:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Muniketa auzoan taberna bakarra ezagutu du. Erromeria ere bertan ondoan egoten zen, Josek jotzen zuten soinua. Erromerian denetarik jotzen zuten, soltea zein "agarraua". Karburu-argia erabiltzen zuten.</p>

32. "Agarraua" bekatu; musurik ez

- **Erref:** MUX-011/052
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:10:28. **Bukatu:** 01:11:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>"Agarrauan" hurre-hurre dantza egitea bekatua zen. Erromeriatik bueltan neska-lagunari etxera laguntzen zion mutilak. Hilabete asko pasa arren, ez zioten musu bat bera ere ematen elkarri.</p>

33. Undako San Markosak

- **Erref:** MUX-011/053
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 01:11:47. **Bukatu:** 01:12:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:

<p>Inguruko jaietako erromerietara joaten ziren. Undako San Markosetan sekula ez du erromeriarik ezagutu. Meza ostekoa bertako etxe batean egiten zuten abadeek eta fraideek; gastuak eskotean ordaintzen zituzten.</p>

34. Oizera letanian; Maumako tabernak

- **Erref:** MUX-011/054
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 01:12:58. **Bukatu:** 01:16:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

<p>San Gregorio egunez, Oiz mendira letanian joaten ziren. Hiru-lau atsedeen egiten zituzten bidean. Handik bajatu eta Mauma auzoan kuartilu bat arda balio zituen txartela ematen zien. Mauman hainbat taberna zeuden. Letania zer den azaltzen du.</p>

35. Maumako eta Ibarruriko parterak

- **Erref:** MUX-011/056
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 01:19:28. **Bukatu:** 01:21:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

<p>Mauma auzoan bi partera zeuden erditzeetan laguntzeko. Maumako etxe batean 19 ume jaio ziren eta bat bera bera ere ez zen hil. Ibarrurin Aluze baserrian zegoen beste bat, Jenara.</p>

36. Ibarruriko abadeak

- **Erref:** MUX-011/058
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 01:21:39. **Bukatu:** 01:22:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Aste Santuan egunero egoten ziren elizan sartuta. Ibarrurin egoten zen parroko nagusia nahiz eta beste elizetan (Ajuria eta Mauma) beste abade batzuk egon. Aste Santutan kanpotik etortzen zen fraidea bertara. Durangoko don Rikardo ezagutu zuen Carlosek.</p>

37. Dotrina eta abadeak

- **Erref:** MUX-011/060
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 01:23:01. **Bukatu:** 01:24:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren jarrera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:

<p>Dotrina eskolan ikasten zuten. Arratsaldean abadearengana joaten ziren sakristiara. Dotrina liburua ere bazuten. Don Rikardo, don Jose María eta beste bat ezagutu zituen Txominen (azkena, elkarrizketa garaian zegoena) aurretik. Don Rikardoren aita iratan joaten zen bolanteagaz Ibarruri aldera.</p>

38. Soldadutzan granjako arduradun

- **Erref:** MUX-011/063
- **Iraupena:** 0:05:42. **Hasi:** 01:27:40. **Bukatu:** 01:33:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:

<p>Donostian egin zuen soldadutza baserriko lanak egiten kuartelean barik. Gero arduradun moduan jarri zuten. Kuartelean hiltzen ziren mandoak bertan lurperatzen zituzten; horrekin lotutako anekdotak kontatzen ditu. Sarjentuak esandakoa ez betetzearren ilea ebakitzeko agindua eman zuten, baina ez zuen ebaki.</p>

39. Soldadutzan zigorrik ez

- **Erref:** MUX-011/064
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 01:33:22. **Bukatu:** 01:34:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:

<p>Soldadutzan baserriko lanetan aritu zen eta bertako arduraduna zen Carlos. Behin galtzua ez zuten ondo pilotu, baina ez zioten zigorrik jarri.</p>

40. Perratzailea eta perratokia

- **Erref:** MUX-011/066
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 01:35:10. **Bukatu:** 01:36:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Zugastietako Hipolito perratzailearengana joaten ziren. Ibarrurin perratokia zegoen, baina ez perratzailearik; hori dela-eta, norberak egin behar izaten zuen dena.</p>

41. Baserriko tresnak

- **Erref:** MUX-011/068
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 01:37:11. **Bukatu:** 01:38:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

<p>Baserriko tresnak: goldea, narra, area, uztarria, aitzurra, "sokil hustia"... "Sokil hustia" eta area zelakoa eta zertarako den azaltzen du. Alperrarria ezin da edonon erabili; horretarako narra erabiltzen zuten.</p>

42. Ermandadea: ganaduaren aseguru

- **Erref:** MUX-011/069
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 01:38:41. **Bukatu:** 01:39:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Ganaduari zer edo zer pasatuz gero, aseguru legez, ermandadea izaten zuten. Hilabetero joaten ziren ermandadekoak behiak ikustera eta tasatu egin zituzten. Hilez gero-edo, ordaindu egiten zizuten bere balioa. Ezin bazen okela aprobetxatu, beraiek lurperatzen zuten inora eroan barik.</p>

43. Alkoholerako Oromiñoko fielatoa

- **Erref:** MUX-011/072
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 01:41:59. **Bukatu:** 01:43:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Beste batzuk
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Durangotik edari alkoholdunak ekartzeko Oromiñoko auzoko aldatz hasieran fielatoa zegoen. Txartel bat ematen zizuten eta bertan entregatu behar izaten zuten. Ibarruriko Errafael aguazila bertan egoten zen. Txartela ez zuenari dena konfiskatu eta gero enkantea egiten ei zen, baina Carlosek ez zuen sekula enkante baten berri ere izan.</p>

44. Fielatoan edaria ez kentzeko bertan edan dena

- **Erref:** MUX-011/073
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 01:43:08. **Bukatu:** 01:45:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Beste batzuk
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Beraien auzoko Errafael izan zen Ibarruriko aguazila. Maumako jai batzuetan, San Lorentzoetan, bere osaba Oromiñoko fielatora heldu zenean, Errafaelek ez zion utzi pasatzen edariarekin. Honek buelta eman eta Durangoko lurretan edan zuten dena. Aguazilak ernegatuta eman zuen buelta. Poto baserrikoak behin txahala ostutzeko ahaleginetan harrapatu zituen batzuk.</p>

45. "Kuarteroie" erretzen zen lehen

- **Erref:** MUX-011/074
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 01:45:22. **Bukatu:** 01:46:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak

Laburpena:

<p>Tabakoa zigarroan erretzen zen, pipan ez. "Kuarteroie" izenezkoa erosten zuten Ibarruriko Sakristauaren etxean zegoen estankotan, horixe zen gehien erretzen zutena.</p>

46. Tabakoa erein

- **Erref:** MUX-011/076
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 01:46:47. **Bukatu:** 01:47:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

<p>Beraien etxean bi tabako mota erein zituen bere aitak pare bat urtean.</p>

47. Ilargiaren garrantzia txerria hiltzerakoan

- **Erref:** MUX-011/078
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 01:47:58. **Bukatu:** 01:49:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

<p>Ilargiak badu garrantzia. Txerria ilberritan hilez gero, ur hutsa izaten da. Oraindik ere auzotarren artean banatzen dute txerrikia. Klimari ere beti egin die kasu.</p>

48. Lainoei begiratuz gero, eguraldia igarri

- **Erref:** MUX-011/079
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 01:49:47. **Bukatu:** 01:50:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Meteorologia

Laburpena:

<p>Zein eguraldi egingo zuen lainoei begiratuta jakiten zuen bere aitak:

iluntzean Muniketa eta Bizkargi aldean laino gorriak egonez gero, biharamunerako eguraldi ona; goizean laino gorriak egonez gero, iluntzera orduko euria egingo du.</p>

49. Burdiak eta erroberagileak

- **Erref:** MUX-011/082
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:51:44. **Bukatu:** 01:53:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

<p>Burdi mota bakarra ezagutu da, burdinazko erroberaduna (gurpilduna). Barruan ola zuten eta egurrezko ardatza, goitik behera beste bi egur zituen. Eguzkia egiten zuenean, errobera ondoko egurrak xaboiarekin bustitzen zituzten laban egiteko. Zugastietako Hipolitok egiten zituen burdinazko ardatzak eta erroberak; Aurtenetxe "Urtentxi" baserrikoak ere bazekizkien egiten. Gero gomazko erroberak agertu zirenean, asko poztu ziren.</p>

50. Martitik Gabonak arte ardi artean Boisen

- **Erref:** MUX-011/084
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 01:53:17. **Bukatu:** 01:55:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Disporara bidaia » Diasporara joateko arrazoiak
- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperook diasporan
- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Euskaldunak diasporan

Laburpena:

<p>Ezkonduta eta semeak jaio ostean joan zen Ameriketara lanera. Ibarruriko beste batzuk ere bazeuden han eta haien bitartez joan zen. Hiru urteko kontratuarekin joan zen. Martian hasi eta Gabonak arte mendian egon behar izaten ziren bi gizon; ezinbestekoa zen ondo konpontzea. Zaldiak, mandemea eta kanpadenda izaten zuten bertan 3.000-4.000 ardi eta bildotsekin batera. Bakoitzak arma bat izaten zuen eskura.</p>

51. Boisen sukaldari eta kanpero

- **Erref:** MUX-011/085
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 01:55:22. **Bukatu:** 01:57:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Euskaldunak diasporan
- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperook diasporan

Laburpena:

<p>Carlos Ameriketara, Boisera, joan zen lanera. Artzainaren ondoan sukaldari lanetan aritzen zen martitik Gabonak arte. Artzaina bere auzoko baten lehengusua zen, bolibartarra. Sukaldari lana ere gogorra zen.</p>

52. Boiseko bizimodua mendian

- **Erref:** MUX-011/087
- **Iraupena:** 0:04:04. **Hasi:** 01:57:26. **Bukatu:** 02:01:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan
- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Euskal Herriarekin harremana

Laburpena:

<p>Zaldi gainean zihoazela erriflea eta aizkora izaten zuten esku bakoitzean. Kanpalekua egurra eta ura zegoen lekuan jarri behar izaten zuten. Kaskabelak zein otsoak aurki zitezkeen bertan. Mendian guarda-etxeak zeuden eta bertakoak laguntzeko zeuden. 10 egunerik behin maiordomoa agertzen zen jatekoagaz, janari faltarik ez zuten. Nahiz eta mendian egon gutunak idazten zituen etxera. Maiordomoa arduratzen zen horretaz. Ogia ere bertan egiten zuten.</p>

53. Otsoekin eta koioteekin kontuz

- **Erref:** MUX-011/089
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 02:01:37. **Bukatu:** 02:04:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:

<p>Boiseko mendietan otsoekin (hartzak) kontuz ibili behar izaten ziren. Ezin zitezkeen hil hiltzeagatik, oso maitatuak dira eta. Udaberrian bildotsei koioteak erasotzen zien. Karrokanpoagaz egoten ziren mendian. Bideak egon arren dena zen harea eta kontuz aritu behar izaten ziren. Arrantxotik egunero igotzen zuten ura kamioian.</p>

54. Hotzetarako ardiak

- **Erref:** MUX-011/090
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 02:04:01. **Bukatu:** 02:05:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:

<p>Boiseko ardiak ez ziren Euskal Herrikoak bezalakoak, merinak dira. Han hemen baino euri gutxiago egiten du, baina hotza ikaragarrikoa da, ez du hemengoaren antzik. Mendira joan aurretik ematen zieten txertoa ardiei.</p>

55. Triskiladoreak eta bildotsaren balioa

- **Erref:** MUX-011/091
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 02:05:02. **Bukatu:** 02:06:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:

<p>Triskilatzaile profesionalak zeuden Boisen. Arrantxoan bildots eta ardi asko zeuden eta horrelako lanbideak behar izaten ziren. Artilearen eta bildotsaren balioa asko jaitsi zen.</p>

56. Artzain onaren ezaugarriak

- **Erref:** MUX-011/092
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 02:06:54. **Bukatu:** 02:08:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:

<p>Artzain ona goizean goizetik itzartu behar da, ardiak itzartu aurretik. Ardiak mendian gora egiten dute beti gaua pasatzeko. Artzainak eta kanperoak beti errepikatzen dute leku bera, bietako bat lehendik ibilitakoa izan behar da, ezin da izan biak hasiberriak izatea.</p>

57. Umetatik artzain lanetan

- **Erref:** MUX-011/093
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 02:08:55. **Bukatu:** 02:10:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Umetan Mauma auzoan egoten zen osabarenean artzain lanetan. Sasoi hartan ez zen eskolara joaten eta oso gustura egoten zen. Denetariko lanak egiten zituen. Gaztari sobratzen zitzaion gatzura edaten zuen Carlosen, amumak txerriei ematen ziena loditzeko</p>

58. Bildotsak Durangon saltzen zituzten

- **Erref:** MUX-011/094
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 02:10:11. **Bukatu:** 02:11:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Bere amumak gazta egiten zuen etxean. Etxeetara zein Durangora saltzen zuten. Bildotsak ere saltzen zituzten Durangora, Migel Haundigaz egiten zuten tratua. Bertako hiltegiara eramaten zituzten eta harakinek eurek hiltzen zituzten.</p>

59. Pilotaka

- **Erref:** MUX-011/097
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 02:13:10. **Bukatu:** 02:14:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

<p>Burdinazko aroagaz eta tronpan asko aritzen ziren. Pilotaka auzokoaren etxeko etartean, Ibarruriko frontoian zein Maumako eskolako frontoian ere aritzen ziren.</p>

60. Abarkak eta haria egiten

- **Erref:** MUX-011/102
- **Iraupena:** 0:03:28. **Hasi:** 02:18:41. **Bukatu:** 02:22:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:

<p>Bere aitak behiaren larruagaz egiten zituen abarkak. Berak ere askotan egin izan ditu eta zelan egiten zituen azaltzen du. Etxerako baino ez zituzten egiten. Artileagaz haria egitea ez da hain sinplea. Hariagaz kordelak egiten zituzten. Neguan abarka desberdinak nahiago ditu. Galtzak egiten ez du inguruetan inor ezagutu.</p>

61. Fielatoa

- **Erref:** MUX-011/103
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 02:22:09. **Bukatu:** 02:23:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Beste batzuk

Laburpena:

<p>Iurretako Oromiño auzotik Ibarrurira bidean fielatoa zegoen. Fielatoa zer den azaltzen du.</p>

62. Barberuak

- **Erref:** MUX-011/104
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 02:23:10. **Bukatu:** 02:24:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

<p>Bere auzoko Errafael eta Aluze baserriko Maximo aritzen ziren barbero lanetan.</p>

63. Lehen auto, motor eta kamioiak

- **Erref:** MUX-011/105
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 02:24:21. **Bukatu:** 02:25:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk

Laburpena:

<p>Inguruko lehen kamioia, Pegasoa, bere auzoko Antonek ekarri zuten; oraindik balkoiak dago haren marka. Beharrera joateko askok motorra, Vespa, zuten. Ibarruriko Sakristauaren etxeak esne-bantzailea moduan aritzen ziren eta agian haiena izan zen bertoko lehen autoa.</p>

64. Jendea baseritik kalera joaten hasi zenekoa

- **Erref:** MUX-011/107
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 02:26:35. **Bukatu:** 02:27:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

<p>Jendea etxetik kanpora, lantegietan, beharrea hasi zenean eta bideak atondu zituztenean autoak erabiltzen hasi ziren. Horietako asko kalera joan ziren bizitzen. Pinudiekin asko aberastu egin ziren.</p>

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-06-09

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com